

A szemerjai Szász család.

(Első közlemény.)

Dolgozatom, mely e kivált irodalmi téren szereplő családdal foglalkozik, nem számíthat teljességre. Csak a XVIII. századtól kezdve nyújt adatokat, — mikor egyszerre két testvér, Pál és János tűnik fel a családból — a nemességet pedig jóval előbb szerezte a család.

Vizakna város történetének fáradhatlan kutatója, néhai szentkatolnai Bakk Endre plébános egy egész élet munkájával megírta igen részletesen e család XVIII—XIX. századi történetét is. Nagyon gondos, több ezer oldalra terjedő kézíratai azonban halála után jórészt kályhafűtésre használtattak. Amit meglehetősen menteni, Vizakna nem egészen elkészített monografiáját s a családtörténeti résznek talán egy harmadát, azt most a nevezett városi levéltárban őrzik. A szemerjai Szász család története azonban lángok martaléka lett. Én ez írásokba 1905 nyarán a megboldogult plébános engedelmével belepillantottam. 1910-ben pedig a városi monografiát Ambrus Károly polgármester úr engedélyével átvizsgáltam s abban találtam a családra vonatkozó szétszórt adatokat,¹ melyeket kiegészítettem az Országos Levéltár s a család birtokában levő levelek anyagából.²

Megjegyezni kívánom, hogy e jelen dolgozat nem foglalkozhatik a család irodalmi munkásságával s jelenlegi tagjainak életével. Szinnyi József Magyar írók élete és munkái cz. nagy művében e családból tizenötön szerepelnek.³ Négy tagja tizenkét rendi országgyűlésen képviselte Vizakna városát, ötön közülök országgyűlési képviselők s ketten a főrendiház tagjai s egyúttal a református egyház püspökei voltak. Nemesi oklevelet nem tud a család felmutatni, de kétségtelen, birtokos nemessége és szemerjai előneve a Torda vármegye által 1832 és 1834-ben tartott tanúki-

¹ A vizaknai városi levéltárra vonatkozó adatok Bakk Endre anyaggyűjteményéből vannak kijegyezve.

² Ez utóbbi iratok dr. Szász Béla kir. ítélőtáblai bírónál Budapesten.

³ E mű, melyet a megfelelő helyen mindig idézek, terjedelmes bibliografiát is ad.

hallgatásokból kitünik¹ s ez Alsófehér vármegye 1833 ápr. 2. közgyűlésén² s Torda vármegye 1834 márczius 3. közgyűlésén kihirdettetett.³

A család, mint előneve mutatja, háromszéki s bizonyára székely eredetű. Az 1635-iki székely lustrakönyvben a szemerjai lakosok közt szerepel Szász János, ki Csikba bujdosott.⁴ Több lustrakönyvben Szemerján Szász nevű nem fordul elő.⁵ Szász Károly ref. püspök szerint a család őse, ki neki ötödik, vagy hatodik dédapja lehetett, talán Pál nevű szemerjai ref. pap, kapott volna nemeslevelet valamelyik nemzeti fejedelemtől,⁶ de ennek semmi nyoma.

A család a XVIII. században *tatrangi* előnévvel is élt,⁷ de jöllehet az 1750-iki országos összeírásban Tatrang helységben (Brassó megye) 12 Szász nevű szerepel s köztük János bíró is,⁸ egyik sem lehet a család őse, mert ezek mindnyájan jobbágyok voltak, a szemerjai Szász családnak a XVIII. század derekán feltűnő tagjai pedig nemesi kiváltságot élveztek.

Az idősebb testvér *Pál* szül. 1717-ben,⁹ mint írásaiból látszik, magasabb fokú iskoláztatásban kellett részesülnie; bizonyára ő is, mint öccse János, a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban végzett. Legelőször 1756 jan. 7-én tűnik fel, mikor is feleségül veszi Vizaknán Sombori László árva hajadon lányát, Máriát.¹⁰ Majd hivatalt vállal, regalis perceptornak esküszik fel 1763-ban.¹¹ 1765-ben városi senator lesz, 1768. cursor is, 1768-ban Vizakna város főbirául választja, ez állást 1769. 71. 72. 73. 76. 77. években viseli.¹² E szabad, kiváltságolt s a vármegyei közigazgatásnál nem függő városban a főbíró kivételes állást foglalt el, tizedet, adót nem fizetett s midőn a fiscus 1769-ben homoródszentpáli Szentpály

---

¹ 1832 nov. 25. nagyernyei Szóts János és Boros N. János assessorok által s 1834 jan. 4. ugyanazok által kiadott s hitelesített eredeti tanúkihallgatási jegyzőkönyvek dr. Szász Bélánál.

² Eredeti jegyzőkönyvi kivonat ugyanott.

³ Torda vm. jzkönyv az Országos Levéltárban.

⁴ 1635 lustrakönyv (az Orsz. levéltárban) 103 lap. A Pálmay által említett Szász István nem szerepel Szemerján.

⁵ Hacsak az 1602-ben homagialis esküt tevő Sas Péter alatt nem Szász lappang. (Székely okl. tár. V. 207.) Ekkor még Szemeria Szent Mária volt.

⁶ Sz. K. feljegyzése dr. Szász Bélánál.

⁷ Torda vm. 1834. évi tanúkihallgatás.

⁸ Az Orsz. lev. tárban van az összeírás. Minden község külön könyvben.

⁹ Meghalt 1783-ban Vizaknán, 66 éves korában.

¹⁰ Vizaknai ref. egyházi anyakönyv.

¹¹ Gr. Zinzendorf Károly 1789 május 30. ad felmentvényt Szász Pál utódainak az 1764. 65. 66. években befizetett 10.485 Rh. frt. adóról. Ered dr. Szász Bélánál.

¹² A gubernium ez állásban 1771 No 2870. és 1776. No 557. (Orsz. lvtár) években erősíti meg.

Sándor vizaknai királybíró és Szász Pál vizaknai főbíró ellen tizedfizetésért keresetet indít, bebizonyítják hogy úgy a királybírák, mint a főbírák mindig adómentességet élveztek.¹ Szász Pál védője e perben öccse, Sz. János kir. táblai ügyvéd.

1771—76-ban a vizaknai ref. egyháznak aedituusa és aedilise (gondnok-féle állás). 1773-ban a városnak nem lévén malnia, Sz. Pál és gyulafehérvári Kis István ad a városnak a Viza patakján² két-kövű malomnak való helyet.

Vizaknának tulajdonképeni feje azonban nem a városi főbíró, hanem a királybíró volt. Ezt a méltóságot, mely a Vizaknán ma is fennálló egyemeletes nemesi curia, az úgynevezett Geréb-háznak birtokához volt kötve, még 1222-ben adományozta II. Endre király a vingárthi Geréb családnak. E családnak 1553-ban Vizaknay Ferenczben történt meghalása után I. Ferdinánd a vizaknai királybíró-ságot Fejéregyháza és Longodár birtokokkal együtt Haller Péternek adta, mely adományt 1557-ben Izabella királynő is megerősített. 1676-ban Haller Pál elzalogosítja a királybíró-ságot 4067 frtért Szentpály Ferencznek, 1693-ban pedig eladja ugyancsak neki 6667 forintért.³

A Gerébház tulajdonosának Zsigmond király 1419-ben pallosjogot adott, melyet Mátyás király 1467-ben a városi communitás pallosjogával összeköt.⁴ A Geréb-házhoz szabad nemesi birtok is tartozott s azonkívül a várostól külön is kapott a királybíró földet s adómentességen kívül többféle jövedelemben részesült (czégerpénz, bírságpénz, kalodapénz, pecsétpénz, tűzifa, szabadlegeltetés, korcsmajog, tejadó stb.)⁵

Szentpály Sándor Vizaknáról elköltözvén Kolozsvárra a Gerébházat, a királybíró-sággal együtt 1778-ban Szász Pálnak adja bérbe, évenként fizetendő 600 magyar frtért.⁶ Szász Pál, mint királybíró 1778 márcz. 16. említetik.⁷ 1779-ben Szentpály Sándor testvére Ferencz vissza akarja szerezni a királybíró-ságot, de Szász Pál nem adja, miért Szentpály a guberniumhoz folyamodott⁸ s a városi tanács előtt is pert kezdett. A királybíró-ság azonban Sz. Pál kezében

---

¹ Erd. fiscalis lev. tár. az Orsz. lev. tár.-ban. 1769 év. Fasc. 360 y. és z. Fasc. 361 A. és B. és 1770 év. Fasc. 47, libri 2. C.

² Városi lev. tár.

³ Erd. fisc. lev. tár. 1770. Fasc. 47. libri 2. C. Orsz. lev. tár.

⁴ A királybíró bűnügyekben ítélkezett, a főbíró egyéb perekben.

⁵ 1848-ban a jövedelem nagyon megcsappant.

⁶ A bérbeadásról szóló egyezség a Szentpály lev. tárban anno 1779. apr. 21. No 105.

⁷ In domo privilegia (iata) dicta solita celebratur sedria in praesentia Dom(ini) Spect(abilis) subs(tituti) Regii Jud(icis) Dom(ini) Pauli Szász de Szemerja (Városi jzkönyv 1778).

⁸ Városi lev. tár. No Gub. 4637. Orsz. lev. tár. Gub 1781. No 6324.

maradt haláláig.¹ Hivatalos ügyben előjön a neve a guberniumi levéltár irataiban néhányszor.

A város 1781-ben a Szebenben tartott országgyűlésen vele képviselteti magát.

Szász Pál a Geréb házhoz tartozó királybírói földeken kívül szerzett Vizaknán ingatlanokat s öcscsének Jánosnak 1777-ben történt halála után annak gerendkeresztúri (Torda vmegye) jószágá is rászállott.²

Házasságából nyolcz gyermek származott, de nagy kortól csak négy ért közülök: József, János, Rebeka és Zsuzsánna. Halála előtt úgy intézkedett, hogy idősebb fia, József, a gerendkeresztúri birtokot, az ifjabbik, János, a vizaknai jószágot örökölje.³ Meghalt 1783 május 21-ikén, eltemettetett a vizaknai ref. templom kriptájában öccse, János mellé. 1910 januárban felbontották a kriptát s azt tapasztalták, hogy a két testvér egy fülkében nyugszik. Pál középtermetű férfiú volt, fekete magyar ruhában temették el mindkettőt s a pókhálószerűvé vált ruházatból jól látszik a mellen egy sor gombnak a körvonala. A koporsók elég épek, valami szövettel lehetek bevonva és rézszeeggel kiverve a neve, kora, halálozási éve mindkettőnek. Van egy sírkő is, melyre a két halott neve (Paulus et Joannes Szász nobiles de Szemeria) s halálozási adatai vannak felvéve.⁴

Szász Pál érdemeit a vizaknai városi jegyzőkönyv így örökíti meg: „Szász Pál olyan ember volt, kiti vérvével is megfértetni kívánt volna a városnak“.⁵

Öccse János 1731-ben született,⁶ iskoláit a nagyenyedi Bethlen kollégiumban végezte s itt diák korában id. gróf Bethlen Pál fiait tanította.⁷ 1765 nov. 22-ikén Marosvásárhelyen ügyvédi oklevelet szerez.⁸ Az erdélyi királyi táblán lesz ügyvéd s a XVIII. század derekán *Erdély legelső ügyvédjének* ismerik el.⁹

Szász János Gerendkeresztúron, Torda vármegyében Nagyteremi¹⁰ Sükösd Mihálytól birtokot szerez s házat építtetvén többször ott lakik. E birtokot, melyet sértetlen nemesi joggal birt egész

---

¹ Gub. 1782 év. No 975. No 1973. No 1782.

² Torda vm. tanúkihallgatás 1834.

³ Torda vm. tanúkihallgatás 1834.

⁴ Ambrus Károly vizaknai polgármester levele dr. Vargha Zoltánhoz 1910 febr. 10.

⁵ 1794 év. Protoc. V. 168.

⁶ Meghalt 1777. 46 éves korában.

⁷ Torda vm. tanúkihallgatás 1834.

⁸ Eredeti oklevél Egregius Joannes Szász de Tatrang részére dr. Szász Bélánál.

⁹ Id. Szász Károly enyedi tanár önéletrajzában. Dr. Szász Bélánál.

¹⁰ Az 1770-es Torda vm. nemesi összeírásban (Orsz. Lev. tár.) Sükösd de N. teremi et K. Görgény, az 1832. 34. évi Torda vm. i. tanúkihallgatásba. N.-teremi Sükösd.

haláláig,¹ bátyja Pál örökölte, mert János nőtlen ember volt. 1775-ben Gerendkeresztúron, Mészkon és az aranyoslónai határban szentkatolnai Polus Lázártól, ki családja utolsó sarja volt, olyan részeket vesz 4000 frt-on, melyek magszakadás címén a fiscust illeték. A vételárból előre 1000 frt-ot fizetett le. Mikor a kincstár magát beakarja iktatni a birtokba, 1776 jun. 24. Szász János megbízott embere Tóth Márton ura nevében ellenmond. Ebből per keletkezik 1776-ban, mely csak Szász János halála után fejeződött be 1780. febr. 25 s a vásárhelyi kir. tábla ítélete folytán a birtokok a kincstárra szálltak.²

1771. febr. 3. Vizakna városától szolgálataiért 100 magyar frtot vesz fel.³

János többször „tatrangi“ előnévvel szerepel, de igazi praedicatuma, melyet a gerendkeresztúri ref. templomban lévő, általa készített éneklőkar is hirdet „szemerjai volt.⁴ Szemét 1777 május 11-ikén hunyta le örökre, ő is, mint bátyja, a vizaknai ref. templom kriptájában nyugszik. Hatalmas nagy természetű, erős csontozatú ember volt.⁵

Szász Pál idősebb fia *József* szül. 1762 márcz. 25. Vizaknán, ő is a Bethlen-kollégiumban tanult. Mint idősebb testvér a Szász János-féle gerendkeresztúri jószágot örökölte apja halála után s oda is költözött.⁶ Ez a birtok 1801-ben, egy nemesi curiából és hét jobbágytelekből állott.⁷ Még a XVIII. század végén feleségül vevén Sükösd Mihály testvérének Gábornak nagyobbik lányát Justinát, idővel Sükösd Gábor birtoka is kezére szállott. Sükösd Gábornak jószága 1801-ben két curiából és hat jobbágy telekből áll, Sükösd Mihálynak pedig négy jobbágytelke van curia nélkül.⁸

Mivel Sükösd Gábor sok pénzzel volt adósa hadrévi Trauzner Jánosnak s ezt Szász József fizette ki, így felesége jószágát tulajdonképen megvette.⁹

Szász József is, mint nagybátyja előfordul „tatrangi“ előnévvel is, gr. Kemény Sámuel, mindig ezzel a praedicatummal illette.¹⁰

Mikor II. József a jobbágyságot felakarta szabadítani, minden helységben a földesúr és jobbágjai közt való ügyek folytatására

¹ Ugyanott.

² Erd. fisc. lev. tár. XI. Fasc. 6. Libri 2. K. és L.

³ Eredeti nyugta dr. Varga Zoltán tulajdonában.

⁴ Torda vm. tanúkihallgatás. 1832.

⁵ A sir leírását l. fentebb bátyjánál.

⁶ Torda vm. tanúkihallgatás 1832. 1834.

⁷ Torda vm. nemesi összeírás 1770 és 1801 egy kötetbe kötve, az Orsz. lev.-tárban I. 8. Torda 4. jelzet alatt 975. lap.

⁸ Orsz. lev. tár. Torda vm. 1801. nemesi összeírás 974. lap.

⁹ Torda vm. tanúkihallgatás 1832.

¹⁰ Torda vm. tanúkihallgatás 1834.

ítélőbírák rendeltettek, akkor Gerendkeresztúron és környékén Szász József vicegerens (alügyviselő) lett,¹ ki gidófalvi Rimai Sámuel (68 éves gerendkeresztúri nemes) tanúsága szerint „nemcsak igaz nemes embernek tartatott és élt G. Keresztúron, hanem természetére nézve is egy igaz characterű ember volt s ugyanazért minden jóézésű úri emberek által kedveltetett“.²

Szász Józsefnek és Sükösd Justinának házasságából három lánygyermek származott: Rebeka, Mária és Terézia. Az első Cseri Andrásához ment férjhez Fogarasba, a másik Timár József vizaknai főbíró felesége lett, a harmadik hajadonul halt meg 1827-ben.

Szász József 1817-ben halt el. Ez évben nov. 10. Újhelyi Sámuel elismeri, hogy Sz. József árváinak gerendkeresztúri 34 kosár méhét s 63 üres kosarát 360 Rh. frtért és 30 krért megvette s kötelezi magát, hogy ez összeget Szász János és Timár József kezeihez 10 nap alatt elküldi Vizaknára.³

A gerendkeresztúri jószágot 1822 márcz. 25. adta el Timár József.⁴

Sz. Pálnak és Sombori Máriának korán elhunyt gyermekeit (Péter sz. 1759. János sz. 1765. Pál sz. 1770. Mária sz. 1775.) nem számítva emberkort ért *János*, *Rebeka* (szül. 1772. X. 18.) ki Papolczi Dávid Imrének, Vizakna főbírájának, az 1794/5 országgyűlésen egyik követének volt a felesége, a fiatalabb *Zsuzsánna* (szül. 1780.) pedig Bene Tóbiásnak lett házastársa.

János 1766 október 17. született Vizaknán, alsóbb iskoláit szülővárosában járta, további kiképeztetését a Bethlen-kollegiumban nyerte. Apjától a család vizaknai birtokát örökölte.⁵ 1790-ben házasodott, feleségül vette Filep Deborát, ki F. Sámuel hites ügyvédnek, Vizakna ügyészének és Nagy-Szabó Deborának volt lánya. Filep Sámuel Vizaknán a Hosszú-utczában lakott s az összeírásokban hol Aldobolyi, hol Kézdimartonosi előnévvel szerepel. Lehet, hogy e két előnevű család közös eredetű.⁶ A Nagy-Szabó család egyike volt, a város vagyonosabb, nemes családainak. Filep Sámuelné apja Nagy-Szabó István főjegyző, senator s az 1741-iki országgyűlésen követ volt.⁷

¹ Torda vm. tanúkihallgatás 1832.

² Torda vm. tanúkihallgatás 1832.

³ Erdeti írat dr. Szász Bélánál.

⁴ Torda vm. tanúkihallgatás 1832.

⁵ Torda vm. tanúkihallgatás 1834.

⁶ A kézdímartonosi Fülöp-család 1650-ben kapott armálist. Gyulafahérvári 25. liber regius fol. 24. Az aldobolyi Fülöp (Filep) család lófő familia. L. *Pálmay* Háromszék vmegye nemes családai cz. művét.

⁷ Czimeres pecsétjén féllábon álló, a másikat felemelő madár (daru?) látható.

Nagy-Szabó Debora leszármazása, ki a Szász-család egyik törzsanyja lett:¹

Nagy Szabó Debora esk. 1755.	Nagy Szabó István 1693—1758. főjegyző, senator, kir. perceptor Vizaknán. 1741 orsz. gyűl. követ. 1726. osztozik test- véreivel.	Nagy-Szabó Boldizsár senator 1710—20 főbíró, Vizaknán.	Nemes Nagy Szabó Bol- dizsár 1612—77. senator Vizaknán Boda Ilona
	Kádár Sára	Kádár György	Kádár János Vizaknán
		Pajor Zsófia	Pajor Mihály főjegyző, senator. főbíró 1718 Vizaknán

Szász János közpályára 1792-ben lépett, ekkor ugyanis Vizakna főjegyzővé választotta, mely állást 1797-ig viselte. Főjegyző korában két országgyűlésen volt követ az 1792-ikén és az 1794/5-iki diaetán. Ez utóbbin sógorával P. Dávid Imrével együtt. 1797 ápr. 27-ikén a tanács és az esküdt közönség a meghalt királybíró helyére, hogy elnök nélkül ne maradjon a tanács, Szász Jánost választotta meg királybírául.² 1801 okt. 17. azonban ifj. Szentpály Sándor elfoglalván a királybírói széket, megvált attól Solon búcsuszavaival.³ Szász János négy évi és néhány hónapi királybíráskodása alatt, ha a várost elhagyta, fürdőre, vagy másfelé utazott, maga helyett mindig sógorát Dávid Imrét hagyta, viszont Szentpály meg többször őt bizta meg helyettesítésével. Az 1801-iki országgyűlésre Vizakna részéről ismét Szász János és másik sógora Timár József ment. Szász János a királybírósgából a főbírói székbe ült⁴ s e hivatalt 1810-ig viselte. Ez idő alatt negyedszer is országgyűlési követje lett a városnak 1809-ben. Ugyanez évben a Vizakna által kiállított 120 főnyi polgári katonaság vezére lesz Szentpály Sándorral együtt. Senator 1794-től kezdve egész haláláig folytonosan volt.

¹ E családfát Bakk Endre családtörténeti jegyzeteiből szedegtettem össze.

² Vizaknai protoc. XI. p. 267.

³ Protoc. XVIII. p. 182—183

⁴ A főkormányzék megerősíti 1801. D. R. 242. sz. alatt.

1798-ban Deési Mártonnal együtt megveszi Trombitás István és felesége Nagy-Szabó Mária¹ árváinak örökségét. 1804. megveszi Agoston Mihály belső telkét Vizaknán, mely az ő lakóháza szomszédságában feküdt az Ebszeg-utczában — 300 magyar frtért.² 1806-ban Szentpály Lőrincztől zálogba veszi a Veresház nevű nemesi curiát tartozékaival együtt 5708 magyar frtért, de ezt csakhamar kiváltotta Szentpály Sándor. Sógorának Bene Tóbiásnak házát, mely a piacon állott 2131 Rh. frtért vette meg 1825-ben.

Szász János „egy tudományos műveltségű, jelesen a classica literaturát kedvelő férfiú s híres e hazában Phaedrus meséjinek, bármily előforduló esetre szerencsés alkalmazásáról“, írja fia id. Szász Károly kéziratban maradt, úgy látszik a Magy. Tud. Akadémia számára készített rövid önéletrajzában.³ Nemes jellemével épen ellentéte volt névrokonának Szász János (Sachs von Harteneck) nagyszebeni királybírónak, kiről Jósika ír egyik regényében. Szász Károly ref. püspök forgatta is fejében, hogy elbeszélést ír Szász Jánosról a jó királybíróról,⁴ de e tervet nem valósította meg.

Szász János 1827-ben hunyta le örökre szemeit Vizaknán s feleségével, ki ugyanabban az évben halt meg, egy koporsó alakú sírkő alatt nyugszik az ottani ref. temetőben.

Görzsönyi dr. Vargha Zoltán.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nagyenyesi Szántó Sándor családi följegyzései.

Én nagyenyedi Szántó Sándor születtem in anno 1742 Januáriusnak 13 napján. Édes atyám volt néhai Szántó Mihály uram, édes anyám pedig Borberek Drusianna asszony. Az édes atyámról való nagyatyám volt Szántó Mihály, N.-Enyed városának sok ideig notariusa és hadnagya, ugy Fejér vármegye assessora, derék hatalmas, szép író activus ember; nagyanyám ama Váradról kiszármazott szép nemes Köblös familiából való idősb Köblös Péter leánya Erzsébet, ki egy testvér volt az idősb Köblös Jánossal. Fellyebb azon nagyanyám genealogiáját nem tudom, mivel soha leveleket rólla nem láttam. Szüle atyám volt nagyenyedi Szántó Márton, ez is enyedi hadnagyságot viselő ember volt, de a mellett az enyedi collegiumnak abba az időben curatora is volt, sőt akkori fő provincialis commissarius gróf Bethlen Miklós

¹ Filep Sámuelné testvére volt.

² Eredeti irat dr. Szász Bélánál.

³ Dr. Szász Bélánál.

⁴ Szász Károly jegyzetei dr. Szász Bélánál.

mellett adjunctus provincialis commissarius. Ennek az atya volt ismét Márton, ki in anno 1593 amint jut eszembe, néhai Batori Sigmond fejedelemtől az armalist nyerte.¹ Ezen fellyül nem tudok menni, mert én sem kérdeztem soha az atyámtól, az atyám sem beszéllette soha, levelekből is többre nem mehettem, mivel ha mi régibb levelek lehettenek, in anno 1701. midőn az enyedi kripta felferettetett a kuruczoktól, onnét másokkal edgyütt mindkét részen lévő szüleimnek sok drága portékái és levelei el praedáltattak s elégettettek, a mellyet az egész ország is tud a mái napiglan, a ki csak a historiákban nem éppen jövevény. Sőt talám én is soha csak annyit is régi őseim felől nem tudnék, ha in anno 1771. bátyámat Szántó Eleket felesége² jószágában Pagotsán laktában valaki hamis vádjára productiora ne kényszerítették volna a kir. gubernium parancsolattyaából, mely rész szerint ugyan jól esett, mert Fejér vármegyében a holott laktak eleink, s birtak, s lakunk s birunk most is actu, tudván az egész nemes vármegye indubia nobilitasunkat, productiora ki nem tétettünk, hanem Torda vármegyében a bátyám szolgabíró lévén, valakinek megszurta az orrát és feladta a guberniumnak, (mert először ott sem tétetett volt a producensek közzé a bátyám) a gubernium kitétetete productiora, mellyet látván, azonnal leveleinket egybekeresgélttük, sőt a fejérvári káptalant is felhányattuk és dicsőségesen connectáltuk a genealogiánkat az impetranshoz Szántó Mártonhoz, consequenter a nemes Torda vármegyei táblán producálván, dicsőségesen absolváltattunk és igaz régi jószágos lege immunis nemes embereknek itéltettünk, mellyet a felséges udvar is helybehagyott.

Már ebből akárki által láthatya, hogy nekünk az irigység nem hogy ártott volna, sőt sokat használt, mert ha rosszakaróink végben nem vihették volna productiora kitételét testvéremnek, soha mi önként enynyit genealogiánk felől nem tanultunk, nem fáradtunk volna és jövendőben a régiség miatt nagyobbban obliteraldván a dolog, sokkal nehezebben juthatott volna maga igaz nemességinek megbizonyításához a porteritás; de már a productionk, mely kezünknel vagyon, kész igazság és a Torda vármegye protocolluma is örökké csalhatatlan bizonyág lészen.

Az édes atyám születetett volt circa annum 1692. Tanult a kuruczvilágban, a mint maga is sokszor panaszolkodott, sok futások és villongások között az nagyenyedi collegiumban, ama hires edgyik professor pápai Páriz Ferencz professorsága alatt.

---

¹ Erre nem jól emlékszik, mert az armalist nem ezen Márton, hanem ennek fia szintén Márton és unokája Mihály nyerték s nem is Báthory Zsigmondtól, hanem Apafi Mihálytól, 1662 januárius 2-án. Ez hiteles másolatban megvan Alsófehér megye levéltárában D. II. 429. sz. a.

² Szántó Eleknek felesége kakasfalvi Bajnai Susánna volt.

Onnét cancellariára menvén, egy néhány esztendőig folytatta ottan cursussát Szentkereszti itélőmesternél, végre az ifju Apafi Mihályné herczegasszony tartván még abban az időben a fiscalis jószágokat Erdélyben, mint fiscalis cancellista ugy szolgált, mig-nem osztán onnét a hunyadi dominiumba ment számtartónak és egész 1727-ig, mig az édes anyámat el mátkásította és consequenter 1728-ban el is vette, ottan szolgált; de szerencsétlenül, mert a vasat feles számmal imide-amoda hűtelbe kiadván, fel nem vájhatta az árát, mellyért feles pénzt kellett fizetni, csak az én értemre is circa annum 1753. még fizetett afféle restantiát majd 500 forintokat. De egyrésről maga is volt oka az szegény édes atyám, mert nem járt jól utánna a maga dolgainak, mivel ha ösztönezte volna a thesaurarialist, könnyen nyerhetett volna assistentiát azon restáns vas árának felszedésére, de elmulattván, magának kellett a cassát a magáéból indemnizálni. Az atyám halála után, midőn a leveleket hánytam, csak egy contractusra tanáltam, melybe 800 forint volt vas ára, próbáltam is volna vélle, de többnyire elholtak volt s el is szöktek volt azon debitorok s még maradékira is bajosan akadhattunk volna, s a miá abba kellett hadni s maga is szegény életében semmit is nem szollott ez iránt minénkünk, holott már mi a bátyámmal voltunk ollyan állapotban, hogy minket utasítván, efféle expeditiokra applicálhatott volna. Ez a szolgálat az atyámnak telljes életében nagy szerencsétlenséget okozott, mert a miatt tellyes életében örökké szükös volt pénz dolgában. Marhája, gabonája, bora elég volt örökké, jószágához képest, soha másra afféléből nem szorult, de pénzt nem tehetett le belőlle, noha bizony jószága mint egy nemes embernek csak alkalmas volt, mig Borberekí József és István bátyáim uramékkal¹ kivált meg nem osztozott az édes anyám, usque ad annum 1748. Volt Elekesen 9 szolgáló jobbágy és a mellett szép allodiatura, Asszonynépén majd még annyi ember, Bagóban 2 sellér, egy derék fogadó, Ispánlakán 3 ember, az Sugadban sok föld, Enyeden sok szálló és sok szép szántóföldek. Mindazonáltal a mint fennebb is irám, ebből pénzt keveset csináltak, hanem éppen hogy tisztességes házat tartottak; ugyanis az édes atyám enyedi háza tiszta vendég-fogadója is volt az Enyeden alá s fel járó uraságoknak és nemes-ségeknak, de mi haszna volt, csak az: hogy mikor a cancellárián töllem kérlette ez avagy amaz urí ember a nevemet és megmondottam, azt felelte: Jól esmértem a kglđ attyát, egy emberséges hospitalis ember volt. Igaz dolog, hogy ennek is örvendhet a posteritas, mert a hospitalitas egy megkívántató character egy való-ságos született nemes emberben s anélkül a legjobb nemes ember is a mi országunkban méltán varga nevet érdemellhet,

---

¹ Ezek a Szántó Sándor anyjának, Borberekí Drusiánának testvérei voltak.

mindazonáltal az hospitalitás is cum moderamine et parsimonia légyen, hogy jusson is, maradjon is, ne hogy a szegény maradék az által enerváltassék. De még az én értemre, gyermekkoromba, meg vala Erdélyben, sőt még a külső országokban is az az immoderatus potus, vagy kellett, vagy nem kellett ittak, annak sem ideje, sem mértéke nem volt, *igyunk Komám Uram*, ha ketten vagy hárman barátságának okáért edgyüvé confluáltak, egymásnak visitát adtak; abból állott az igaz barátsági szívességnek legnagyobb kijelentése még a főrendeknél is, ha földig részegedhettek anynyira, hogy a világhoz sem tudtak, s két-három napokig is ki nem ment a crapula a fejből. Ha egy conservatióban, egy lakodalomban az edgymást sürűen követő edgyessel merő azon tőkévé nem tehetta a gazda vendégit, már az maga hivatalyának véghez vitelésében e részben magát híjánosnak tartotta. De már most Isten kegyelméből pallérozódván a világ is, a külső ország-béliek gyakor commerciumából, alábbhagyott e részben is a magyar nemesség, a miolta kivált az urak vízzel kezdték elegyíteni a bort s ugy isznak, noha bizony az most is sokszor megesik, hogy vizesen kezdjük inynya az első pohárokat, de végre beleunynyuk s tisztán fogván hozzá, sokszor kilépünk a célból.

Az édes atyám ifju házasság korában volt sokáig szolgabíró nemes Fejér vármegyében az kutyfalvi processusban, annakutánna lett enyedi senátorrá, a honnan in anno 1751. lépett az enyedi főhadnagyságra és azt három versben decretaliter viselte is, míg nem in anno 1759. die 9-a Maji meghalálozott és az familiánk enyedi criptájában 16 eiusdem eltemtetett, szép solemnitással. Fiakul ketten parentáltunk az atyánk koporsója felett, én mint togás deák hosszu togában, a bátyám pedig Elek, mint Gyulaianus katona, fegyverben.

Voltanak az édes atyánknak édes asszony anyánk Borberek Drusiánna asszonytól 9 gyermekei, ugymint 7 fiai és 2 leányai, de a többi még kiseded korokban a szomorú emlékezetű halál által ki vágattattak, hanem mi megmaradtunk hárman és még eddig, amikor én ezt írom 1779 esztendőben Juliusnak 15-ik napjáig, Isten jóvoltából élünk, ugy mint Szántó Elek a bátyám, én Szántó Sándor és kedves hugunk Szántó Drusiánna.¹

* * *

Én miután elvégeztem iskolai tanulmányaimat 1762-ben, a hazai jog tanulására szánván el magamat, 4 teljes éven át voltam protonotariális cancellista. Azután 1767-től kezdve 6 teljes éven át

---

¹ Itt bevégeződik a Szántó Sándor 1779-iki feljegyzése, de 1788 szept. 29-én Magyar Dellőn keltezve, latin nyelven feljegyzí a saját pályafutását; ezen feljegyzését magyar nyelvre fordítva beillesztjük a jelen közleménybe folytatólag.

méltóságos gróf Kálnoki Lajos, tekintetes Torda vármegye főispánja mellett titkár voltam, mely szolgálatban a közigazgatási dolgokon kívül, a törvényszék szorgalmas látogatása folytán is szerzett ismereteim gyakorlati érvényesítése végett, 1775-ben Torda vármegye szüntelen folyó táblájának actualis assessorává választattam s ezen állásban 1780-ig szolgáltam. Megüresedvén az aljegyzői állás, 1780 május. 1-én arra megválasztattam s 4 évet töltvén ott el, végre valóságos jegyzővé lettem. Elkövetkezvén 1784-ben Erdély nagyfejedelemség új beosztása, ez év október 18-án másod alispáni állással tiszteltettem meg. Megváltoztatván 1786-ban legmagasabb parancsra az igazságszolgáltatási szervezet, a másodalispáni állás eltöröltetett, s én a tordai kerületben valóságos szolgabíró lettem, mely állást most is viselek s tehetségemhez képest betölteni iparkodom. Beszélek magyar, latin és oláh nyelven s valamennyire németül is értek.¹

* * *

Szántó Elek született volt 1738-ban és így életének napjai 55 esztendőök valának. Még kicsiny korában az enyedi nemes collegiumban adattatván, maga tanulását úgy folytatta, hogy kevés idő alatt még igen ifju korában az iskolákat mindenek dicséretével el végezvén, német nyelvnek tanulására küldetett Szebenbe, a honnan is cancelláriára menvén, mindaddig ottan az ország törvényeinek megtanulásában foglalatoskodott, míg osztán 1758-ba az akkori Burgussal való kemény hadakozás alatt királyját vérivel és fegyverrel is kívánván szolgálni, a nemes Gyulai gyalog regementyében mint cadét katonává lett és csakhamar mindjárt mint káplár fel is vitettetvén, egész háboru alatt hűségesen szolgálta királyját.

Elvégződván a háború, maga is bejött és páros életre kívánván magát adni, a katonaságot elhadta és azután 1766-ban feleségül vette magának tkts kakasfalvi Bajnai Susánna asszonyt. Megáldotta vala az Isten páros életeteket egy néhány fiu és leány magzatokkal, de azokat az Isten még kicsiny korokban magához takarítván, azoknak még neveit sem említem, mely miá mindketten (minthogy a gyermeknek felettébb való szeretői voltak) sok bűt és keserüséget is szenvedtenek. Házassága után csakhamar nemes Torda vármegyében szolgabírónak tétettetvén, azt szinte 9 esztendőknél elfolyása alatt az egész vármegyének meg elégedésével dicséretesen is folytatta, minthogy arra mind tudománya,

---

¹ Itt elvégződik Szántó Sándor önéletrajza, de teljesség kedvéért beiktatjuk összevontan e közleménybe bátyjának, Szántó Eleknek életrajzát is, úgy, amint azt Szántó Sándor töredékesen feljegyezte bátyja halála alkalmával Nagyenyeden 1792-ben, a bucsuztató pap részére.

mind activitassa igen nagy volt; azután pedig maga jószágában M. Frátára által szálván, mint hogy egész ifjuságától fogva a tudományokban és könyveknek olvasásában felettébb gyönyörködött . . . .¹

(E feljegyzések Alsófehérvármegye levéltárában D. III. 639. sz. a. vannak elhelyezve.)

Molnár Géza.

Udvarhelyszéki lustra 1604 ből

(Harmadik, befejező közlemény.)

Caspar Balázs száza.

Martonos: Albert János p., Lukács Kelemen dar., Sükesd Lukács p. abs., Sofalvi Tamás dar., Demeter Mihály p. abs., Marton János dar., Beoldor Pál p. sipos abs., Bertalan Pál p. abs., Fülep István dar. abs., Gergelj János p., Vas Benedek p., Antal Gergely p. abs.

Tordatfalva: vice hadnagy Sigmond György dar., Zederiesi Péter p. abs., Emreh Pál p. abs., Balassi János dar. abs., Boros Lőrincz p. abs., Vas Marton dar., Kovacs Pál dar., Dios Péter dar. abs.

Körispatak: Mate Jakab p., dec. Zabo Mihály p., Emreh István p., Leorincz János p., Antal Péter p. beteg, Acsy János p., Acsy Mihály p., Gergelj Péter p., Theörek György p., Mihalj János p. abs., Andras Kovács p., Gergelj István dar. szolga, Demes János p., Sylvester Jakab p., Kys Tamás p., Istvanfi Márton p., dec. Janosj László dar., Elekes Mihály p. öccse, Mattias Tamás p., Abran Bertalan dar., Sandor Mihály p., Balint György p., Fancsalj János p. öccse, Antal Lukács p. fia, Sepreodi Pál p. szolgája.

Beözeöd-ujfalu: Lazlo Kovács p., Sandor István p., Zabo Péter p., Balogh Mihály, Balogh Ferencz, Simo Pál, Nagi Mihály p., Geörgifi Tamás p., Pal Márton p., Laios István p., Chehertfalvi Izsák p., Pipei Máté p., Pal Kovács p., Albert Péter dar., Albert Lőrincz dar., Maiay Mihály p., Thalás János p., Pal Gergely dar.

Beözeöd: Vaida Gergely dar., Nagi János dar., Zaz Jakab dar., Georgio Mihály dar. szökött, István János p., Dyenes Márton p., Zaz Balázs dar., Chomortanj Tamas dar.

Nagysolymos: dec. Vince János p., Dee András p. öccse, Fülep Benedek p., Gheorgenj János p., Fülep István p. fia, Janos István p. beteg, Sos András p. fia, Fülep András p., Fülep Balázs

¹ A többi rész hiányzik.

p., Fülep Miklós p., Dobo Mihály p. fia, Sipos Balázs dar., Theoke Mihály dar. abs., Kovacs Miklós dar., Kovacs Marton p. öccse, Hatos János p., Balassi András p. abs., Osvat Balázs p., Osvat Mihály p., Zaz István p., Zaz András p. abs.

Gagi: Miklós Péter p. abs., Sas Farkas dar., Geörgifi Márton dar.

Balassy István száza.

Janloka: Jakab György p., Janosi István p. abs., Zaz Tamás p., Vince György p., Tamassi András p., Veszy István p., Vas István p. abs., Kerestelj Mihály, Benedek János dar. abs.

Eted: Simó János dar. abs., Kiralj György dar., Dyos Fábian dar. abs., Lukacs Péter p., Ghedeo István p., Ghedeo Lukács p., Deak Tamás p., Nagi János dar., Bertalan Lőrincz dar. abs., Farkas Antal p., Bertalan Gergely p. abs., Zeocsi István p., Lazlo Lőrincz p., Adorján István p., Zeöcsi János p., Bakó János p. abs., Hoggai Gergely p. abs., Georgifi György p., Chologh Jakab p., Hoggiai György p., Magyarorzagi Jakab p., Toth István p., Toth Mihály p. fia. Sipos Tamás dar. abs., Farkas János p., Kovácsi Lukács p., Ghedeo Balázs p., Gagij István dar. abs., Peter Ferencz dar., Gagij Simon abs., Orban János abs., Bertalan Lukács.

Küsmőd: Nemes György p., Diodi Tamás dar., Lakó Mihály p. abs., Gepesi Péter p., Foris György dar. abs., Foris János dar., Tamassi Imre béna, Sandor Miklós p. abs., Thamas Deák p., Gepesi György p. abs., Kelemenfi István p., Nagi Albert p. abs., Albert András p., Foris Mihály p.

Szolokma: Jakab Imre dar., Demjen Boldizsár dar. szolgál.

Attiha: Matei Bálint p., Fodor Gergely p., Fülep Péter p., Sebe Márton dar., Barrabas Ferencz dar., Kovacs Imre p., Kys Mihály p. beteg, Zakalas Balázs p., Kys János dar., Fodor Lőrincz dar.

Chehertfalva: Pal Balázs p., Miklos Imre dar., Balas János p., Zabo István p., Antal Balázs p., Ambris György p. abs.

Demeter Ferencz száza.

Siklöd: Kadar István, Nagi Demeter p., Ferenczi Gergely p. abs., Caspar János p. abs., Barrabas Simon p., Barrabas János p., Sylvester János p., Agoston Gergely p., Agoston Benedek p. abs., Marton Máté p., Paztor István p., Kontz Miklós dar., Kadar István, Kovacs Miklós dar., Kys Ferencz p., Kys István dar., Leorincz István dar. abs., Kovacs István abs., Janosi Péter p., Boldisar Pál p. megholt, Kelemen István p. abs., Eged Tamás dar. abs., Barrabás István p., Bako István p., Bako Mátyás dar. abs., Peter Pál p. elégett háza, Balas Miklós, Marton Ferencz p. abs., Kovacs Miklós dar., Boldisar István abs., Tanko Lukács, Kovacs János.

Paraid abs. omnes. Mihály János p., Illjes István p., Major Pál dar., Bonis Gergely p., Kurupos Márton.

Sofalva: Agoston Imre dar. abs., Fabian András p., Alnok János p. abs., Josa Albert p. abs., Leorincz Péter p. szolgája, Simo György, Deak János abs., Deak Miklós, Nagi Bálint p., Haidu Gergely p., Kovacs Bálint p., Lukacs Dávid p., Janos Kovács p. abs., Fekete Gergely dar. abs., Nagi Fülepp István p. abs., Palj Lőrincz p., Kacsio Máté p., Sokeosd Pál p.

Korond: Molnos Mihály p., Molnos Gergely p., Kovacs Miklós p., Balas János p., Balas Ambrus senex, Balas György felszeg, Peter János.

Palfalva: Nagy Ambrus dar., Georgifi András p. abs., Georgifi György p., Istvan Ferencz p. abs., Bartalius Mihály dar., Bartalius János dar., Orban Péter p., Kadar Márton p., Istvan György dar. lovas, Bertalan Márton p. szökött.

Miklós Ferencz száza.

Simenfalva: dec. Gal István dar., Nagi Balázs p., Zeocsi Bálint p., Kovacs János dar., Balassi Lukács p., Poka Mihály p., Zeocsi Miklós p., Émreh Barabás p., Fabian Máté abs., Kerestelj István dar., Kelemen Bálint abs.

Ujzékely: Bu... Gergely p., Zotiorj Ferencz p., Vaida János p., Porondi Márton p., Pente András p., Zilagi Lukács p., Finta Miklós p., Jo Mihály p., Peres János, Finta István p., Gal György p., Gal Mihály p., Kozma György p., Simo Lukács p. jó nagyon, Leorincz Benedek dar.

Also boldogasszonyfalva: Sipos János dar., Balint János p., dec. Cere János p.

Kereszturfalva: Hoggiai György dar., Geörgifi László dar., Geörgifi János p., Nagi Mihály p., Varga János dar., Fodor János p., Ghagi Jakab dar., Georgifi Mihály dar., Cyfó János dar., Fodor Ferencz dar., Zeowérdi János dar., Bonis György sánta, Simo István p.

Timafalva: Molnar István p., Georgifi Ferencz dar.

Rugonfalva: Cisar István p., Gabor János p., Zakal János p., Chanj Benedek dar., Sas András p., Tegezés András p.

Boncza János száza.

Kis Galambfalva: vice hadnagy Oklandi János, Vekas András p., Ferencz Gergely p., Simo Imre p., Zilagi János p., Nagi Balázs p., Foris Mihály dar., Veres Miklós p., Kerestelj György p., Csiki János, Varga Pál p., Marton Péter p., Varga Miklós dar., Sigmond István dar., Nagi Balázs abs., Foris Miklós abs., Foris Gergely abs., Marto Péter szökött.

Betfalva: Mogiorosi Mihály p., Kedei Péter p., Patakfalvi

János dar., Kelemen Tamás p. jobbágy, Kulcsar Mihály dar., Antal János dar. betegség leli, Hegi-Miklós p., Sigmond Mihály dar., Bartalius Lukács dar.

Zentabraham: Farkas Gergely p., Fodor István p., Bolghar Márton p., Leörincz Péter.

Chekefalva: Vadaz László dar., Mate Mihály dar., Nemez Márton dar., Martonosi Boldizsár p., Martonosi Péter p., Kys István dar., Palfy János p., Simo János p., Vadaz Balázs p., Nagi Péter p., Martonosi Imre dar.

Fiatfalva abs. omnes. dec. Vaida János, Chikij Mátyás p., Boer Mihály p., Chiki Mihály p., Pal András p., Fodor Péter dar., Chiki Miklós dar., Fodor Albert p., Magiari Mihály dar., Emreh Balázs, Galfi Andras p., Varga Máté.

Küssolymos: dec. Galfi András itt vagyon, Kazas János p., Zekel Miklós p., Matefi Zakariás p., Páztor Miklós p., Matéfi Pál p., Simo Andras dar., Egheto István dar., Egiedfi András p., Zentgeorgi János p. itt vagyon, dec. Ferenczi Mihály dar., Simo János p., Varga Mihály dar., Sebestien János dar. abs., Varga János, Barrabas György p., Iromus Dániel p., Katona Mihály p., Georgifi Mihály p., Zaz Bálint p., Chiky Mihály p., Leörincz Pál, Mathefi György.

Zent Ersebet: dec. Thordai Tamás dar., Thordai Ferencz p., Jakabfi László abs., Gal Ferencz p., Nagi János p., Mate István p., Lazlo Kovács p., Gal Mihály p., Ceriek András p., Jacob János p., Bartha Mihály dar., Kosa Mihály dar. abs., Kadar György p., Ambrus György p., Gal János p., Brassai István p., Gal János p. beteg.

Kobatfalva: Barrabas Simon p., Peter Daniel p., Veres Balázs p.

Kadacz: Caspar Lukács dar., Albert Mihály p. lovas között.

Zent Miklós: Georgi István p., Zaz Mihály dar., Lukacs Andras p. lovas között.

Hetfalu: (a nevek hiányoznak.)

Boncza Janos száza.

Sakod: Kedei Tamás p., Fülep György p. beteg, Fekete Lukács p., Kedei Balázs p., Leorinczi Balázs p., dec. Miklós István dar., Kovacs Simon, Fülep István, Bernoc András dar.

Puskások.

Demeter Ferencz száza.

Tot István tizedes, Lukacs Péter, Kovacs Lukács, Gedeő Balázs, Gedeő Lukács, Hoggiay György, Sebestien Péter, Adorján István, Farkas Antal, Kovacs Bálint, Bekeő András tizedes, Zücz

István, Tot Mihály, Nagi János, Gedeő István, Laszló Lőrincz, Bertalan Lukács, Geőrfi György, Cziok Jakab, Haydu Gergely, Jakab Imre tizedes, Foris Mihály, Nemes György, Geörgy László, Kelemfi István, Foris János, Tamas Deák, Gyepessi György, Albert András, Gyepessi Péter, Gaspar János tizedes, Barrabassi István, Barrabassi Tamás, Agoston Gergely, Konc Miklós, Kadar István, Tankó Lukács, Janos Kovács, Bako István, Paztor István, Barrabas Ferencz tizedes, Kovacs Bálint, Pál Lőrincz, Fabian András, Seőkeősd Pál, Kovacs István, Balas István, Monos Mihály, Fodor Gergely, Bandi Jakab, Kovacs Péter, Kidei Tamás tizedes, Phileph György, Fekete Lukács, Leőrincz Balázs, Kis Kovacs Simon, Philep István, Sakodi György, Berei Miklós, Miklós Pál, Isa György, Nagi Balázs tizedes, Marton János, Jakab János, Kecskes Benedek, Kecskes Mihály, Kozma István, Nagi Péter, Bertalan Pál, Bordos György, Sőkey János, Farkas Gergely tizedes, Szaz András, Szaz Mihály, Leőrincz Péter, Vadasz László, Martonosi Boldizsár, Martonosi Péter, Kis Simo János, Kaniadi János, Kolomban János, Geörgeny Miklós tizedes, Kis Mihály, Kovacs Miklós, Hegedüs Balázs, Jakab Kovács, Tanczos Benedek, Peter Demeter, Gaspar Bálint, Elekes Lőrincz, Simo Imre, Geörgi Tamás tizedes, Szilagi János, Vekas András, Ferencz Gergely, Keresztelij György, Nagj Balázs, Tanko Tamás, Ferencz Daniél Miklós Tamás, Egri Imre, Nro: 100, Pal György tizedes, Balas András, Gal Márton, Sule Ambrus, Mihalj Miklós, Endes Bálint, Jakab Ferencz, Czibre Bálint, Albert Lőrincz, Pal Mihály, Bertalan Mátyás tizedes, Kovacs Benedek, Barla András, Torma János, Istok János, Jakab Mihály Nagy Imre, Olah Máté, Burian Péter, Istvan Mihály, Antal Miklós tizedes, Albert Péter, Lukacs János, Nagj Pál, Teoser Bálint, Veres András, Ferencz György, Simon Péter, Veres Demjén, Veres János, Czyki Mátyás tizedes, Molnar Bálint, Benjen Todor, Albert János, Andras István, Bertalan Lőrincz, Balas Péter, Marton Péter, Albert István, Orban Demeter, Bernat Tamás tizedes, Nagj Pál, Barla János, Nagj Mihály, Czoma János, Teőreők János, Simo Bálint, Kovács György, Palfi Mátyás, Hadnagj András, Nagj János tizedes, Menyhart István, Miklós Lukács, Pal Demeter, Menyhart Tamás, Farkas Gergely, Laszlo János, Miklos Péter, Osvat Péter, Tokos Gergely, Nagj Márton tizedes, Antal Lukács, Peteő Mihály, Peteő Péter, Veres István, Boda György, Mihalj Ferencz, Menyhart Gergely, Tokos György, Tokos István, Cziok Gáspár tizedes, Gaspar György, Varga István, Fölpeős Máté, Mathe Mátyás, Miklos Péter, Cziok Gergely, Simo Péter, Ferencz Gergely, Leorincz Balázs, Bus Tamás tizedes, Vayda Tamás, Porondi Márton, Gal Mihály, Fintha István, Beres János, Leőrincz Benedek, Simo Lukacs, Nagj Lukács, Pente András, Teőreők András tizedes, Pribek Péter, Czybre János, Balint János,

Sipos János, Joo Mihály, Finta Miklós, Kozma György, Zatori Ferencz, Gal György, nro: 100., Matefi György tizedes, Szent-György János, Iktor Mihály, Ferencz Mihály, Irolmos Daniel, Paztor Miklós, Egeteo István, Egjedfi András, Kaszas János Kathona Mihály, Matefi Pál tizedes. Cziki Mihály, Marosi Zakarias, Simo János, Varga Balázs, Kadar György, Simo Máté, Fodor János, Geörfi László, Ambrus György, Czikj Mihály tizedes, Czikj Mátyás, Vayda János, Pal András, Fodor Albert, Varga Máté, Bujer Mihály, Molnar István, Tüzes András, Cziszar István, Gal Istvan tizedes, Nagj Balázs, Poka Mihály, Kovacs János, Zeöcs Bálint, Imreh Barabás, Gaspar Lukács, Veres Balázs, Geörgj Mihály, Sas András, Torday Tamás tizedes, Nagj Janos, Mate István, Gal János, Gal László, Gal Mihály, Gal Ferencz, Tordaj Ferencz, Bartha Mihály, Jakab János, Karassa István, Gal János, Bartalius Lukács, Hegj Miklós, Kolczar Mihály, Kedej Péter, Sigmund Mihály.

Miklos Ferencz vegye a maga 57 puskása mellé az Nagj Ferencz 8 puskását és Vas Péter 8 puskását teszen Nr. 80.

Miklos Ferencz vegye az maga 77 puskása mellé az Nagj Jakab 23 puskását, teszen Nr. 100.

Bancza János az maga 45 puskása mellé vegye az Nagj György 17 puskását, teszen Nr. 62.

Kolomban Ferencz az maga 23 puskása mellé vegye az Gaspar Balázs 42 puskását, teszen Nr. 65.

(1727. aug. 4-én Tolnai János által az eredetiről Kornis Zsigmond erdélyi kormányzó rendeletére készített másolat az Erd. Nemzeti Múzeum kézirat-tárában.) *Ugyanez van a szabályok a felir. A. 9950. könyv 26-51. oldalán.*

Sándor Imre.

Vadadi Nagy Simon családi följegyzései.

(1653—1702.)

Annotationes variae observatu dignae et in hoc libello futura pro cautela conscriptae anno 1702. die 1. Januarii, per Franciscum Nagy de Vadad mpr.

Anno 1653. die 27. Septembris natus sum in hunc miserabilem mundum.

Anno 1661. die 31. Augusti mortua est mater nostra charissima nobilis quondam Catharina Gazdag. filia egregii olim Francisci Gazdag de Beöleön, et die 1. Septembris sepulta est in possessione Selye.

Anno 1687. die 7. mensis Februarii mortuus est parens noster charissimus, egregius quondam Simon Nagy de Vadad, et die 12. ejusdem mensis sepultus in eadem possessione Vadad.

Anno praedicto 1687. die vero 25. mensis Novembris, deo auxiliante duxi in uxorem relictam egregii olim Georgii Iszlay de eadem, nobilem Saram Kerestely, quam deus ter optimus maximus longaeuam conservet.

Anno 1688. die 12. Septembris natus est filius meus Samuel.

Anno 1690. die 18. Februarii natus est filius mester Paulus.

Anno 1693. die 24. Januarii est natus Joannes.

Anno 1696. die 28. Martii, nata est filia nostra Clara, sed anno 1698. die 13. Octobris, deo ita est disponente, mortua est.

Anno vero 1699. die 16. May nata est filia nostra dilectissima Juditha.

Anno item 1702. die 9. Julii nata est filia Sara; mortua vero 19. ejusdem mensis.

A fennebbi följegyzésből a következő leszármazási adatokat állíthatjuk össze:

Vadadi Nagy Simon,
 † Vadad 1687. II. 7. Temetés u. o. II. 12.
 (Bölöni Gazdag Kata, a G. Ferencz leánya.
 † 1661. VIII. 31. Temetése IX. 1.)

Ferencz, sz. 1653. IX. 27.
 (Kerestely Sára. Esk. 1687. XI. 25; előbb Iszlai Iszlay György özvegye.)

Sámuel sz. 1688. IX. 12.	Pál sz. 1690. II. 18.	János sz. 1693. I. 24.	Klára sz. 1696. III. 28. † 1698 X. 23.	Judit sz. 1699. V. 16.	Sára sz. 1702. VII. 9. † 1702. VII. 19.
--------------------------------	-----------------------------	------------------------------	---	------------------------------	---

(Eredetije a széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában: Iszlai-osztály.)

Ifj. Biás István.

Ótordai Székely János családi följegyzései.

(1807—1858.)

Én ótordai Székely János életem érdekesebb oldalait irtam le ezekben.

1° Születtem 1807-ben 7^a 7 bris Toroczkón. Atyám volt Székely János, előbb szentbenedeki pap, azután toroczkói iskolaigazgató, végre szindi pap, az hol is 1815-ben Szentgyörgy napján élni megszűnt. Anyám *Kecskeméti* Borbára, *Kecskeméti* Jánosnak *Brassai* Sárától való leánya.

2° Mentem a tordai gimnáziumba 1814-ben, ott 1825-ben végezvén, ugyanabban az esztendőben szeptember első napján mentem

3° a kolozsvári kollégiumba; itt 1829-ben június utolsó napján végezvén

4° ugyan 1829-ben november 1-ső napján mentem törvény tanulásra a kolozsvári királyi lyceumba. Itt végezvén 1831-ben 4^a augusti

5° mentem M.-Vásárhelyre a mlts. királyi táblára irnoknak 1831-ben november 11-ik napján. Itt 1835-ben 28^a januarii szozollói hivatalra esküdtem Kolozsvárt, az országgyűlés folyása alatt.

6° Ekkor hazajöttem Tordára s 1835 ben 8 ber 8 kán Istennek kegyelméből *Finta* Susánnával (kinek atyja *Finta* András, anyja pedig *Székely* Rebeka) házassági vagy páros életre léptem.

7° 1836-ban szeptember 11 kén született *Borbára* nevű leányom; megkereszteltetett 1836-ban szeptember 26-kán akkori tordai pap t. *Fűzi* János által; béoltattam.

8° 1839 ben született fiam *Miklós*, január 24-ke s 25-ke közötti éjjel éjfél után 3 órakor, megkereszteltetett akkori tordai pap t. *Gyöngyösi* István által azon holnap 27-kén. Béoltatott.

9° 1841-ben junius 9-kén délelőtti 10 és 11 órák között született leányom. Megkereszteltetett azon hó 20-kán az elébbi t. pap által *Klárának*; béoltatott.

10° 1842-ben deczember 16 kán virradóra éjjen egy és két órák között született leányom. Megkereszteltetett azon hó 26-án elébbi t. pap által *Susannának*.

11° 1842-ben deczember 10-én választattam s azon hó 20-án feleskettetem a tordai t. ns. tanács színén Torda városi negyven hitesnek.

12° 1844-ben november 11-kén estve született fiam *János*.

13° 1845-ben július 13-kán halt meg kedves édesanyám vizkorságban.

1846-ban április 8-án született *Sándor* nevet nyert fiam.

1848-ban márczius 21-kén született *Benedek* nevet nyert fiam.

1850-ben szeptember 8-kán született *Dénes* fiam.

1853-ban április 18-kán született *Gábor* nevet kapott fiam.

1853-ban márczius 18-kán Nagyszebenben a hadi törvényszék által kötélleli kivégeztetésre ítéltettem és vagyon vesztésre; miután az említett napig 36 napok alatt fogoly voltam Szebenben a miatt, hogy 1849-ben a magyar világban miért voltam *Ugron* István által kinevezett tordamegyei vérközbiró. Honn voltam 1853-iki december 22-kéig; ekkor Károly-Fejérvárra vitettem sandároktól s ott azon évi december 24-kén kimondott ítélet nyomán 2 évi várfogságot állottam ki Csehországban a josefstadi várban egészen 1855-ki november 17-kig.

1858-ban februárius 15-kén estve 9 és 10 órák között született *Ödön* nevet kapott fiam.

Székely János mpr.

Más kézzel. Megholt 1862 évi október 25-ik napján reggel

6 óraker iszlázzal társult holyagos himlőben, tetemei a családi sírboltban nyugosznak, hova mindnyájunk lelke sírni jár.

Székely Miklós mpr.

(Eredetije Székely Miklós nyugalmazott táblabíró birtokában Tordán.)

Dr. Vass Miklós.

Adattár.

5.

A háromszéki főnemesek panasza a lustra új rendje miatt. (1809.)

Felséges királyi főigazgató tanács! Kegyelmes pártfogónk!

A székely nemzetnek írott törvénye az 1555. esztendőig nem volt, hanem eleinkről rájuk szállott törvényes szokások, amint azt bizonyítja az azon esztendőben Székely Udvarhelyt írásba feltett törvényes szokásoknak az akkori erdélyi vajdák és székely ispáni által lett megerősítése és azoknak írott articulushoz való foglalása, a honnan következik, hogy az 1555. esztendő azon időszak, melytől fogva a székely nemzetnek törvényei, szokásai írott törvényté lettek és régi szokásai írott törvénytél azon időtől fogva bizonyíthatnak. Legelsőben is tehát az írt 1555. esztendőben írásba foglalt törvényeknek 14. cikkelyében lehet látni, hogy a székely nemzet eleitől fogva három rendből állott, u. m. primorokból, primipilusokból vagy lófő székelyekből és köznépből, ezeket azután a fejedelmek idejében veres darabontoknak kezdték nevezni. A nemzetnek ezen előnevezett három rendjét erősíti az 1559. esztendőben június 12-én Fejérvárt hozott törvénynek 1-ső cikke is. Ilyen előszámlált három renddel különböztetik meg 1562-ben, június 20-án Segesvárt a 2., 3., 4., 10., 12., de főképpen a 13-ik cikkelyben, melynek ereje mellett a székely nemzettől a fiscus számára elvétetvén a sóaknak, senkinek a székely nemzet közül másnak ingyen só nem engedtetett, csak a primoroknak. Ezen maguk primori neveztetéseket mindenkor megtartották az 1571. esztendőig, hanem ezen esztendőben ad festum Elisabetha össze jött országgyűlésen írt articulushoz eképpen emlékeznek a primorokról az országrendjei: Siculi primores, qui antea főnépek, azaz a népnek fejei dicebantur, incipiunt vocati főnemesek. Ezekről így emlékezik az Appr. III. része, 70. tit. 4. art., kikről az I. Ferdinánd császár és magyar király által 1552-ben Erdélybe beküldött commissariusok is ily tudósítást tesznek: Siculi in communi omnes sunt nobiles, et ab omnibus contributionibus exempti, dis-

tincti tamen in tres ordines, quorum qui praecipui sunt, vocatur primores, qui quasi baronum et patriciorum loco habentur, alii vocantur lingua eorum lófó székelyek ipsi latine primipilos vocant, qui quasi equestris sunt ordinis, reliqui sunt autem plebei, omnes tamen ut dictum est nobiles. Ezen három rendeknek megkülönböztetésével élt a székely nemzet és a haza articulosa is primoroknak vagy főnemeseknek, primipilusoknak és pixidariusoknak nevezi őket mindenütt, a hol rolluk emlékezetet téssen majdnem egész az 1657-dik esztendeig. Hanem ezután, mivel a fejedelmek a lófó és darabontok közül sokaknak armalist adván, megnemesítették s úgy jöttek be a székely nemzet közé az armalisták, kik nemes névvel nevezettek ugyan, de minden lustralis könyvben megkülönböztetve vannak feljegyezve és mivelhogy ezeknek számát annyira nevelték az egymásután következő fejedelmek, hogy némely falóban nem találhattott, a ki biróságot viseljen és a közönséges terhet hordozza, az volt egyedül az oka, hogy 1678. okt. 1-ső napján a 3-ik cikkelyben az a törvény hozatott in verbis: quia primipili et pixidarii ob frequentem nobilitationem nimirum sint imminuti ad officium judicatus pagensis etiam armalista unius sessionis in tali loco cogi debeant. Az volt egyedül az oka az 1680. május 18-án a 11. cikkelyben ezen szókban kiadott törvénynek: nobiles ab anno 1657. inter Siculos creati, ubi plebs imminuta est, onera judicatus pagi et alia communia sub poena Hung. fl. 24. supportent salva permanente coeteroquin praerogativa nobilitari. Az volt az oka, hogy 1687-ben végeztetett in verbis: nativi nobiles nihil contribuant, et sunt nativi, qui ante annum 1657. quandolibet sunt nobilitati. Megkülönbözteti tehát a törvény is a született nemest és más tekintetbe veszi őket a nehéz körülményekben is.

Mindezeket az előszámlált törvényekből ily renddel megvilágosítván, nincs semmi oka nemes Három- és Miklósvárszékekben a primorokon kívül levő nemeseknek ellenezni, hogy a primorok azzal a renddel, móddal és különbséggel, mellyel eleitől fogva lustráltak és mely rend, mód és különbség a lustralis könyvekben írva vagyon, a most folyó 1809. esztendőben, márczius 1-ső napjaiban véghez vitt lustrálásban is lustráljanak, hanem promiscue a több nemesekkel együtt, mert ugyanis mindenik lustrális könyv a nemzetnek bizonyosságul szolgál ugyan, de főképpen az 1635 esztendőben az akkor volt fejedelem, idősb Rákóczy György lustrális könyve törvényé tétetett, melyről az Appr. III. része 70. tit. 12. art. elég világosan bizonyosságot téssen. Tehát ezen törvényes lustrálásnak módját megváltoztatni senkinek másnak hatalmában nincsen, hanem a fejedelemnek az országgal együtt, annyival is inkább, hogy a citált articulushoz tartása szerint örök emlékezetre minden rendeket külön-külön regisztráltott, hogy ahhoz az egész székelység successivis semper temporibus magát alkalmaztatná.

Azért valamint, hogy a primorok se kívánták s kívánják soha, hogy a nemesi szabadságban törvény szerint egyenlők nem volnának a több nemesekkel, úgy ne kívánják az armalis levél mellett nemesedett atyáinkiai a primoroknak régi törvényekben gyökeredett különbségeket sértegetni, mert ezen megkülönböztetés a nemzet között mindenkor megvolt, a mint erről a feljebb előhozott törvényeken kívül az Appr. III. része 20. tit. 1-ső articulusában világos bizonyítás találtatik, abban megkülönböztetvén az egyházi, köz- és főrendi nemeseket és azoknak büntetéseit, ha a lustrálás-kor vagy nem illendőleg, vagy éppen meg nem jelennének, ilyen megkülönböztetést tévesen az Appr. III. része 19. tit. 10 s több articulusa és a hármás törvény első része 2. tit. 2. és 3. §-sa is, melyek szerint, vajjon a visszavonást, egyenetlenséget azok a primorok cselekszik-e, kik régi törvényekhez, törvényes szokásokhoz ragaszkodván, hogy azokban megtartassanak kéri, vagy azok, kik mindazon törvényeket elrontani, megsemmisíteni egyáltalában kívánják?

Ezen feljebb leírt renddel előszámlált okaink mellé alázatosan ragaszkodván, először is nemes Orbai székben Szörcsén szóval megtett s azután következett napokban Zabolán írásban benyújtott contradictoria protestationkat mély alázatossággal könyörgünk Excellentiátoknak az előszámlált törvényes okainkra nézve, hogy a véghez vitt és már felküldött ugynevezni szokott lustrális könyv annyi részében megjobbítassék, a mennyiben a primorok mindenütt minden megkülönböztetés nélkül falunként az armalistákkal abc-rendi szerint jegyeztetvén irattak fel és a régi lustrális könyveknek utasítása szerint való megkülönböztetéssel ezuttal is iratassanak, megparancsolni. Melyek iránt kegyes válaszokat várván örökös tisztelettel maradtunk a

Felsőges királyi főigazgató tanácsnak alázatos szolgálai

Gyulai Mihály mpr.	Gyárfás Elek mpr.
Gyulai Antal mpr.	Bernád János mpr.
G. Nemes Anna mpr. S. Gyulai	Bernád László mpr.
János és Elek fiaim képekben	Damokos István mpr.
Thuri László mpr.	Damokos Elek mpr.
Daczó Rozália fiam P. Horváth	Jankó Antal mpr.
Albert képeben mpr.	Kálnoki József mpr.
Thuri Antal mpr.	rétyi Székely Miklós mpr.
Thuri Ferencz mpr.	szörcei ifj. Szörtsei János mpr.
Daczó János mpr.	réty Székely Elek mpr.
Daczó József mpr.	sepsiszentiványi Szentiványi
kilyéni Székely Sámuel mpr.	Gábor deák mpr.
szörcei id. Szörtsei József mpr.	Bogádi Lajos mpr.
tamásfalvi ifj. Thuri István mpr.	Geréb Ádám mpr.
Léczfalvi Gyárfás Pál m. k.	

(Eredetije a S. Gyulai család levéltárában.)

S. Gyulai Rikárd.

6.

**Nyárádgálfalvi Ózdi Gergely (családja utolsó férfisarjának)
gyászjelentése.**

Nyárádgálfalva, 1823. december 23.

Méltóságos római szentbirodalombéli gróf, camerarius status actualis intimus consiliarius! Kegyelmes Uram!

Születni, élni és meghalni az emberi természetnek követke-
zései és a midőn az halandó ez három pont között az étellel járó
viszontagságok és gyönyörűségekkel él késő öregségig s életét
a csendes halál követi — az élőknek jövődöbéli boldogsága
elnyerésére bizodalmas reménységet nyújthat. Szomorú mindazon-
által az ilyen reménység is, a midőn a kedves emlékezetű jó
férjet, barátot és atyafit az halál által elszalasztunk és attól örökre
elválunk.

Ezen változandóság változhatatlan teljesedését kellett nékem
is szomorúan tapasztalnom, a midőn már néhai férjemet Nyárád
Gálfalvi Ózdi Gergelyt a folyó holdnap 16-án napenyészeti 1 és
2 órák között hét esztendőig és 10 holdnapokig ápolgatott kezeim
közül az emberi természettel nyert életről elszalasztám, életének
82. esztendejében és azon mulandó részének, mely lelkét fedezte ;
azon nyugalma helyére, melyet maga rendelt, a folyó holdnap
18-ra* egy halotti beszéd után — az holott nyugodjanak áldott
hamvai és légyen övé az igazak jutalma, mint igaz férj, jó barát
és egyenes szivü atyafié. Mely esetet, a midőn szomoruan jelen-
tenék, szivemből kívánom, hogy e mulandóság törvénye mentől
későbbben éreztesse változandóságát az Excellentiád méltóságos uri
házával, továbbá is méltóztatott kegyes atyai, özvegyeken könyö-
rületességét megmutatott s tapasztalt kegyességében ajánlott,

Excellentiádnak megszorodott, alázatos szolgálója:

árva *Jakab Klára,*

N. Ózdi Gergelyné mpr.

Ny.-Gálfalva, 1823. 17-a Decembris, 1823.

Kívül: Méltóságos római szentbirodalombéli gróf, camerarius,
status actualis intimus consiliarius és nemes Marusszék nagyméltó-
ságu főkirálybirája Széki idősb Teleki Mihály ur ő excellentiájának,
alázatos tisztelettel, szomorúan —

M. Vásárhelyt.

(Kéziratos eredetije a Széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi
levéltárában: gróf Földvári osztály, 1107. sz. a.)

Ifj. Biás István.

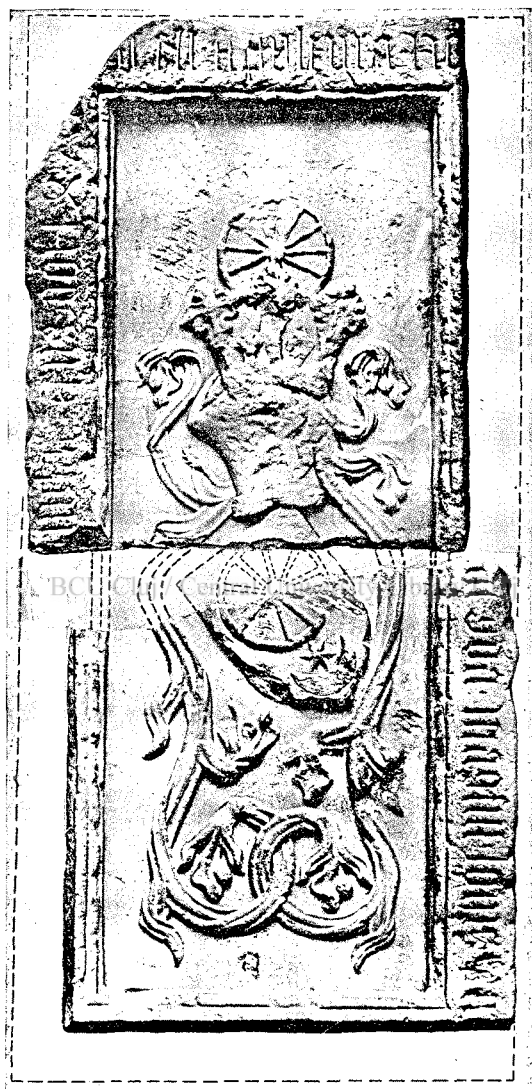
---

* Porai a nyárádszentlászlói unitárius templom czintermében pihennek.
Az ugyanotti halotti anyakönyvben, a temetés napjáról keltezve, következő
adatok olvashatók: „Spectabilis dominus Gregorius Ózdi ultimus deficiens in
sua familia. Anno 82. Ex Gálfalva, 1823. 18. Decembris.“

UJLAKI LŐRINCZ TUMBÁJA

D. PONGRÁCZ JÁNOS SÍRKÖVE